

CPVO-accreditatie behaald voor 950 gewassen

In juli 2010 vond de audit plaats bij de afdeling Rassenonderzoek voor de uitvoering van het DUS-onderzoek voor bij het Community Plant Variety Office (CPVO) ingediende aanvragen voor Europees kwekersrecht.

In februari besloot het bestuur van het CPVO dat Naktuinbouw erkend wordt voor de uitvoering van het DUS-onderzoek aan circa 950 gewassen. Naktuinbouw voert het DUS-onderzoek al jaren uit voor het CPVO.

In 2010 is het CPVO begonnen met het uitvoeren van audits bij de door hen aangewezen onder-

zoeksstations in Europa. Het auditteam was tijdens hun bezoek aan Naktuinbouw in 2010 onder de indruk van de kwaliteit van de proeven, de expertise van medewerkers, de apparatuur, de kassen en het kwaliteitssysteem. Het auditteam maakte enkele opmerkingen die door de afdeling Rassenonderzoek in korte tijd zijn opgelost.

Trots tonen medewerkers van de teams DUS Groentegewassen, Bureau voor plantensoorten, DUS Siergewassen & Fruit en Bedrijfsvoering het behaalde certificaat

De Oost-Aziatische boktor in Boskoop

In januari 2010 wordt boomkwekerij Nederland geconfronteerd met een serieuze bedreiging: "Oost-Aziatische boktor gevonden in Boskoop!" Er mocht per direct geen plant meer worden verhandeld of verplaatst. Grote zorg alom. Hoe nu verder?

Al vrij snel werd duidelijk dat er wel mogelijkheden waren om de handel weer op gang te krijgen. Onder strikte voorwaarden: een bufferzone van

twee kilometer rondom de vindplaats waar alle planten geïnspecteerd moeten worden op eventuele symptomen van *Anoplophora chinensis*. Dus de kwekerijen en ook de omgeving!

Boktorinspectie door Naktuinbouw-keurmeester

Geen symptomen

Deze klus moest worden geklaard door de nVWA, divisie Plant. Door de enorme omvang van deze opdracht en de tijdsdruk – de voor Boskoop zo belangrijke beurzen kwamen er aan – is de hulp van Naktuinbouw ingeschakeld. Gezamenlijk werd de eerste inspectieronde tijdig afgerond. Er werden geen nieuwe aantastingen meer gevonden. In 2010 zijn er volgens de regelgeving vanuit Brussel in totaal vier inspectierondes geweest. Tijdens alle rondes zijn geen symptomen waargenomen.

Extra inspectierondes

Aan de hand van de resultaten van 2010 heeft de EU besloten dat dit jaar volstaan kan worden met twee boktor-inspectierondes, los van de reguliere veldkeuring. Op grond van de Europese regelgeving blijft het in principe noodzakelijk om bedrijven (dan wel bedrijven met een perceel in de bufferzone) die de in de regelgeving genoemde waardplanten (zie kader) in het verkeer brengen óf de komende twee jaar in het verkeer willen brengen twee maal per jaar te inspecteren. Dit houdt concreet het volgende in:

- Als een bedrijf met één of meerdere percelen in de bufferzone in 2011 waardplanten in het verkeer wil brengen, moet het bedrijf in 2010 geïnspecteerd zijn door Naktuinbouw en zich op hebben gegeven voor inspecties in 2011. Het maakt in dit geval niet uit of beide inspecties in 2011 al zijn uitgevoerd. Het tijdstip (voorjaar, zomer, najaar) van het in het verkeer brengen van materiaal wordt gedekt door de inspecties uit 2010.

- Een bedrijf dat zich in 2011 aanmeldt als nieuw geregistreerd bedrijf met waardplanten, mag pas eind 2012 materiaal in het verkeer brengen als het bedrijf in 2011 twee keer is geïnspecteerd en in 2012 twee keer is geïnspecteerd. Hier geldt dus twee jaar tweemaal een inspectie, dan pas mag het materiaal in het verkeer worden gebracht.
- Een handelsbedrijf binnen de bufferzone dat waardplanten in het verkeer wil brengen, moet het bedrijf altijd laten inspecteren (ook al zijn er op moment van inspectie geen waardplanten aanwezig), waardoor er altijd handel mag plaatsvinden vanuit deze locatie. De inspectie van de locatie is hier van belang, want dit vormt een onderdeel van de totale inspectie.
- Als op een handelsbedrijf alleen maar waardplanten staan afkomstig van een ander bedrijf uit de bufferzone, en al zijn geïnspecteerd, dan moet dit handelsbedrijf alsnog geïnspecteerd worden. Dit geldt ook voor waardplanten afkomstig van buiten de bufferzone.

De 17 waardplanten van de Oost-Aziatische boktor:

- *Acer* spp.
- *Aesculus hippocastanum*
- *Alnus* spp.
- *Betula* spp.
- *Carpinus* spp.
- *Citrus* spp.
- *Corylus* spp.
- *Cotoneaster* spp.
- *Fagus* spp.
- *Lagerstroemia* spp.
- *Malus* spp.
- *Platanus* spp.
- *Populus* spp.
- *Prunus* spp.
- *Pyrus* spp.
- *Salix* spp.
- *Ulmus* spp.

Vervolg op pag. 10

Inhoud nr. 45:

ALGEMEEN / CORPORATE

- Fytosanitaire inspecties
Nieuw team bij afdeling Keuringen > p.5
- Workshop Fytopathologie
Verslag van bijeenkomst op 31 januari > p.6
- DUS-rapporten
Uitwisseling met Vietnam > p.6
- Kalibratieboeken beschikbaar
en rasbeschrijvingen via het web > p.7
- Valse meeldauw in spinazie
Nieuwe fysio benoemd > p.7
- UPOV Technical Working Parties
Denk mee over kwekersrecht > p.7
- Team Diagnostiek Naktuinbouw
Belangrijk oog en oor voor de tuinbouw > p.8
- PVP Course, Postersessie
Plant Variety Protection cursus > p.9
- MijnNaktuinbouw
Interactiviteit via web komt eraan > p.10
- Jaarverslag 2010
Naktuinbouw Jaarverslag te bestellen > p.10
- Ride for the Roses
Fietsen voor KWF Kankerbestrijding > p.10
- Vacatures en publicaties > p.10
- Agenda van de besturen > p.10

BOOMKWEKERIJGEWASSEN

- Boktoraanpak in Boskoop
Achtergrondartikel > p.1
- Openbaar groen
Gevaren in vermeerderingsmateriaal > p.3
- Workshop Sortimentskennis
Speciaal voor de (laan)boomkweker > p.9

GROENTEGEWASSEN

- Zadenbepaling / -atlas
Cursus van de RU Groningen > p.8
- Bemonstering van zaden
Nu ook in company cursus > p.9

BLOEMISTERIJGEWASSEN

- Op pad met de keurmeester
Ger van Grinsven aan het woord > p.2
- Bloemisterijgewassen 2010
Freesia, Nerine, en bloemzaden > p.4
- Aan het woord: Cees Hageman
Area manager De Ruiter Innovations > p.5
- Vaste planten
Wijziging in keuringsaanpak > p.4
- DNA van rozen
Extractie en opslag > p.7
- Detectie viroïde in chrysanten
Nieuwe toets ontwikkeld > p.8

Redactie:

Naktuinbouw

Alfred Klaver & Bernanda Groot Nibbelink
team Communicatie & Opleidingen
Postbus 40, 2370 AA Roelofarendsveen
T (071) 332 61 63 / F (071) 332 63 56
E info@naktuinbouw.nl W www.naktuinbouw.nl

Druk:

HooibergHaasbeek, Meppel

Basisontwerp:

Arno Geels & Lucie Vijverberg, Den Haag

Op pad met de keurmeester

Een keurmeester die de import- en exportpartijen controleert, weet de middag ervoor soms pas waar hij 's morgens vroeg naar toe moet. Arriveert er een zending planten bij een importeur, dan moet er een keurmeester naartoe. Import- en exportzendingen controleert de keurmeester van Naktuinbouw volgens DIF: Documenten, Identiteit en Fytosanitair.

Doosje voor Tanzania, twee containers voor Nederland

Een doosje van een kubieke decimeter. In het hart ervan: honderd frisse felicia-stekjes. Dat is de zending voor Tanzania die keurmeester Ger van Grinsven moet controleren in 's-Gravenzande bij een opkweekbedrijf van teeltmateriaal voor groenten en siergewassen. "Ik zal de hele zending maar keuren", grinnikt Ger van Grinsven.

Zestelijke woordenlijst

Om 9.00 uur gaat de PDA aan. Bedrijven betalen de keurmeester per minuut, dus de exportcertificaten liggen klaar op kantoor. Van Grinsven logt met zijn laptop in op de site van Naktuinbouw om de landeisen voor Tanzania op te zoeken. "Op de site staat alle informatie die ik nodig heb, tot een zestalige woordenlijst toe." Tanzania heeft weinig extra noten op zijn zang. De gezondheid van de plantjes moet tijdens de teelt gecontroleerd zijn en de stekken moeten vrij zijn van ziekten, waaronder virusziekten.

De stekken moeten in een nieuwe doos zitten en er mag geen mos bij.

Hygiëne

Met die kennis op zak loopt Van Grinsven naar het lab, waar de stekken voor hem uit de koelcel komen. "Ik laat me bij de hygiëne leiden door de huisregels van een bedrijf. Moet iedereen witte overalls en haarnetjes dragen, dan draag ik die ook."

Geen vlekken

Honderd onbewortelde stekken zijn zo bekeken. Geen vlekken of andere afwijkingen, geen beestjes, geen mos. Fytosanitair deugt het. "Een collega controleert hier elke twee weken de kwaliteit voor het Elite-keurmerk. Eigenlijk is dat al een soort garantie dat er daarna niks meer in zit." De identiteit is lastiger vast te stellen, zeker bij stek. Van Grinsven: "Een geraniumstek kun je bij mij echt niet voor een begonia laten doorgaan. Maar de variëteit haal ik er bij stekken niet altijd uit." De identiteit behelst overigens meer dan het soort gewas; ook het aantal en de verpakking moeten hetzelfde zijn als op het document. "Het gebeurt zelden, dat het niet klopt."

Handtekening

Terug op het kantoor streeft Van Grinsven alle lege ruimtes op het formulier door, zodat er daarna niks meer bijgeschreven kan worden. Handtekening en stempel erop. "Handtekeningen van mij en mijn collega's liggen op verschillende ambassades en Kamers van Koophandel in Nederland. Voor Iran bijvoorbeeld vergelijken ze die echt met de handtekening op het document." De PDA gaat uit. De zending kan richting Schiphol.

Klep open

Op naar een importeur in De Lier. Hier zijn drie containers uit Costa Rica gearriveerd. Ook hier liggen de papieren klaar voor controle. Van Grinsven controleert of de gegevens op de documenten overeenkomen met die van de keuringsaanvraag. Hoe sneller Van Grinsven klaar is hoe liever, want de vrachtwagen om de planten op te halen staat al met de klep open aan het dok.

Fytosanitaire inspecties moeten in principe gebeuren aan de buitengrenzen, in havens en op vliegvelden. Maar het bedrijf is toegelaten als erkende inspectielocatie. Dat betekent dat de planten alvast naar het bedrijf mogen komen. Ook heeft het bedrijf van de douane alvast een losvergunning gekregen, zodat ze mag uitladen. Als de planten maar in afgesloten ruimtes in het bedrijf staan. Zo kan er geen quarantaine-organisme ontsnappen.

Schadelijke beestjes

Van Grinsven grijpt een ficus en schudt hem boven een wit blad papier. Er komt niks uit rollen. De planten staan in potten, maar zonder zand of klei. "Anders had ik een grondmonster moeten nemen, in zand of klei kunnen ongewenste organismen zitten. Potgrond is ontsmet."

Soms vindt Van Grinsven een 'vermoedelijk' quarantaine-organisme, een organisme dat grote schade kan toebrengen aan de Nederlandse tuinbouw en tuinen. Een monster hiervan gaat naar het laboratorium van Naktuinbouw, om de identiteit vast te stellen. Tijdens het onderzoek blijft de partij achter gesloten deuren staan wachten. Is het echt een quarantaine-organisme, dan moet de partij vernietigd worden onder toezicht van de nVWA. Anders wordt hij vrijgegeven.

Vrijgeven

Zodra de keurmeester in zijn PDA het document als fytosanitair veilig bestempelt, gaat dat bericht naar de douane. Negen van de tien keer geeft de douane de partij binnen het kwartier ook vrij.

Gekwalificeerd GSPP-zaad beschikbaar in juli 2011

Zaadbedrijven met een GSPP-accreditatie leveren binnenkort GSPP-gekwalificeerd zaad.

De focus ligt in eerste instantie op zaad van tomatenrassen voor verwarmde glastuinbouw in Noord-West-Europa. Dit is de eerste stap in de geïntegreerde GSPP-productieketen. Als plantentelers een GSPP-accreditatie behalen, volgen in de toekomst ook de GSPP-kwalificaties voor tomatenplanten.

GSPP

De stichting GSPP (Good Seed and Plant Practices) ontwikkelt en beheert het ketensysteem dat gericht is op voorkoming van *Clavibacter michiganensis* subsp. *michiganensis* (Cmm) in tomatenzaad en tomatenplanten.

Meer weten?

Bekijk voor meer informatie de website van de stichting <http://gspp.eu> of neem contact op met Naktuinbouw: Peter van Enckevort, coördinator GSPP, tel. (071) 332 61 29 of email: p.v.enckevort@naktuinbouw.nl

Gevaren van vermeerderingsmateriaal

uit openbaar groen

Het kan voorkomen dat materiaal wordt verzameld in het openbaar groen of in particuliere tuinen, bijvoorbeeld bij tekorten van bepaalde soorten, uit oogpunt van gemak of kostenbesparing. Hier schuilen echter een aantal gevaren in die mogelijk niet bekend zijn of onvoldoende onderkend worden.

Bedrijven die zelf vermeerderen, kunnen op verschillende manieren vermeerderingsmateriaal verkrijgen. Gebruikelijk is dat bedrijven daar een moerhoek voor hebben staan, stek van stek knippen, of materiaal bestellen bij gespecialiseerde bedrijven die zich bezighouden met het kweken en vermarkten van voortkwekingsmateriaal.

Voortijdig inspringen

Materiaal dat op bovengenoemde, reguliere wijze wordt verkregen, is meegenomen met de regelmatige gewascontroles van het bedrijf. Bij calamiteiten kan tijdig worden ingesprongen. Ook de Naktuinbouw-keurmeester heeft het materiaal gezien en geïnspecteerd op soortechtheid en raszuiverheid en – heel belangrijk – of het materiaal vrij is van ziekten en plagen zoals bacterievuur, *Phytophthora ramorum* en nu erg actueel *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* in *Prunus*.

Risico's

Al deze zekerheden van gezond en soortecht materiaal zijn er niet als er bedrijfsmatig ook op andere locaties wordt verzameld. Wie houdt er controle bij particulieren en in het openbaar groen? Risico's worden steeds groter. Teeltmateriaal van plantenpaspoortplichtige gewassen, ook uit het openbaar groen, moet voorzien zijn van een plantenpaspoort en dus vooraf door Naktuinbouw zijn gekeurd. Voor stekbedrijven die voor derden stek maken of aan de wortel brengen, is het ook van belang om zekerheid te hebben dat het materiaal dat ze binnenkrijgen gezond is. Je kunt met elkaar afspreken dat geleverd materiaal in welke kwaliteit dan ook geheel wordt teruggeleverd. Echter bij het binnenhalen van een quarantaine-organisme kunnen de gevolgen groot zijn. Uit teeltmateriaal moet een gezond eindproduct voortkomen. Met schoon en goed teeltmateriaal kan heel veel ellende worden bespaard.

Ad Sonnemans 25 jaar in dienst

Ad Sonnemans (team Keuringen Boomkwekerijgewassen) was op 1 april 25 jaar in dienst bij Naktuinbouw. Hij startte zijn werkzaamheden in 1986 als keurmeester en was daarnaast werkzaam op de NAKB-vermeerderingstuinen in Zeeland. Toen er een vacature als keurmeester in

Limburg kwam, verhuisde Ad daar naartoe, waar hij nog steeds werkzaam is. Ad heeft zijn hobby, entomologie, in zijn beroep verwerkt. Een win-winsituatie waar Naktuinbouw ook voluit gebruik van maakt bij lezingen, trainingen en instructiemateriaal.

Fyto-ondernemerscheck nu online

Op www.fyto-ondernemerscheck.nl wisselen kwekers en telers kennis uit over het voorkomen van schimmels, virussen en bacteriën. Naktuinbouw deelde haar kennis met de makers van de website.

De nieuwe website wijst ondernemers op de risico's van quarantaine-ziekten. Ondernemers kunnen anoniem hun bedrijf toetsen op bedrijfsvoering en hygiëne en daarmee risico's op ziekten beperken. Ook kunnen risicosituaties worden bepaald

en maatregelen worden gekozen. In 2010 werd de website www.fytoquest.nl gelanceerd. Op deze website kunnen bezoekers hun kennis testen over de maatregelen die in Nederland worden genomen, om te zorgen dat ziekteverwekkers het land niet binnenkomen.

Aanspreekpunten binnen Naktuinbouw

Adrie Molenaar

Adrie Böhm

Peter van Enckevort

Edwin Egthuijsen

Esther Verdegaal

Naktuinbouw Elite

Na tien jaar aansturing door Dick van Pouderoijen gaat de verantwoording voor het Elite Siergewassen-programma naar manager Internationale Systemen Adrie Molenaar. Adrie Böhm is coördinator, vragen via tel. (071) 332 61 71 of a.bohm@naktuinbouw.nl

GSP

Peter van Enckevort doet de coördinatie van GSP. Vragen kunt u stellen via tel. (071) 332 61 29 of p.v.enckevort@naktuinbouw.nl

Fytosanitaire zendingsinspecties

Om inkomende verzoeken goed te stroomlijnen en een snelle afhandeling te garanderen zijn er verschillende mailboxes geactiveerd.

- Verzoeken tot waarmerken fytosanitaire certificaten: waarmerken@naktuinbouw.nl

- Vragen en meldingen over CLIENT Export: helpdeskclientexport@naktuinbouw.nl

- Aanvragen van import- en exportinspecties en alle overige zaken: planning@naktuinbouw.nl
- Edwin Egthuijsen is het eerste aanspreekpunt, tel. (071) 332 61 68 of e.egthuijsen@naktuinbouw.nl

Keuringen Bloemisterijgewassen

Team Administratie Keuringen Bloemisterijgewassen is bereikbaar onder via tel. (071) 332 61 71.

Opleidingen

Binnen Opleidingen is Esther Verdegaal het aanspreekpunt geworden. Zij volgt Sylvia Bouwmeester op die nu werkzaam is op Communicatie. Esther is bereikbaar via tel. (071) 332 61 65 of opleidingen@naktuinbouw.nl

Wijziging keuringsaanpak

Dit seizoen wijzigt de keuringsaanpak van wettelijke kwaliteitskeuringen vaste planten: de frequentie van keuringen hangt af van de eigen inspanningen van het bedrijf.

Belangrijk doel van de gewijzigde aanpak is om de keuringskosten voor de bedrijven niet verder te laten stijgen en waar mogelijk af te laten nemen.

Reden wijzigingen

De Adviesviescommissie Vaste Planten, die vanuit de sector is samengesteld door de LTO Cultuurgroep Vaste Planten / Vereniging van Vaste Plantenkwekers, adviseerde Naktuinbouw de keuringsaanpak te veranderen. De redenen hiervoor zijn enerzijds de keuringskosten te beperken voor bedrijven die weinig inspanning vragen van Naktuinbouw, doordat zij alles goed op orde hebben en anderzijds meer verantwoordelijkheid bij bedrijven zelf neer te leggen door intensiever te keuren bij bedrijven die niet alles op orde hebben (kostenmaker / kosten-drager principe).

Wijzigingen

Naktuinbouw voert met de nieuwe keuringsaanpak in principe één keer per groeiseizoen een veldkeuring op de percelen uit. Als bedrijven het goed voor elkaar hebben, volstaat die ene veldkeuring. Als dat niet zo is, volgen extra veldkeuringen totdat men de zaak op orde heeft. De wijze van teeltaangifte, fytosanitaire inspecties (gebaseerd op de Europese richtlijn 2000/29/EG en instructies van de nVWA), opsporing van knolcyperus (verordening Productschap Akkerbouw) en deelname aan Select Plant Hosta blijft ongewijzigd.

Verantwoordelijkheid

Met de nieuwe aanpak wordt het actief keuren op identiteit (ras-echtheid en raszuiverheid) losgelaten, de verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de bedrijven zelf. Naktuinbouw blijft wel – maar niet actief – algemeen toezicht houden op de identiteit. Thema-gericht toezicht (bij problemen en/of klachten) blijft mogelijk. De vastestplantenkweker blijft zelf verantwoordelijk dat het teeltmateriaal aan de kwaliteitseisen in de Europese richtlijn 98/56/EG voldoet. Het bedrijf maakt dit bij verhandeling kenbaar op het leveranciersdocument met de

aanduiding 'EG Kwaliteit'. Partijen die niet aan de eisen voldoen, mogen niet worden verhandeld.

Administratieve audit

De administratieve audit wordt zoveel mogelijk gecombineerd uitgevoerd. Dit wordt per bedrijf beoordeeld. Uitgangspunt is toe te groeien naar een situatie van één keer per drie jaar, waarbij de kosten worden toegerekend aan het bedrijf.

Evaluatie

De Adviescommissie verwacht door deze maatregelen dat de kwaliteit niet achteruit zal gaan, maar dat de kosten met name door die bedrijven worden gedragen die ook meer kosten maken. Jaarlijks wordt geëvalueerd of de uitgangspunten ook daadwerkelijk worden gehaald.

Meer weten?

Alle bij Naktuinbouw geregistreerde bedrijven met vaste planten worden van deze wijziging schriftelijk op de hoogte gebracht. Neem voor vragen contact op met Dick van Pouderoijen, manager Keuringen Bloemisterijgewassen, tel. (071) 332 61 67, of d.v.pouderoijen@naktuinbouw.nl of de keurmeester.

vaste planten

Keuringsoverzichten bloemisterijgewassen 2010

Het aantal bedrijven met teelt in Freesia en Nerine vertoont al enkele jaren een daling. Het areaal Freesia nam voor de kasteelt iets af en voor de buitenteelt toe. Voor Nerine bleef het areaal gelijk.

Naast de keuringen op kwaliteit, identiteit en gezondheid van het teeltmateriaal vindt jaarlijks een administratieve audit plaats op de bedrijven. Bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van het teeltmateriaal. Tijdens de bedrijfskeuringen zijn partijen afgekeurd en er zijn keuringsovermerkingen gemaakt.

Nacontrole bloemzaden

Het kwaliteitstoezicht bij bedrijven die zijn geregistreerd in de gewasgroep bloemzaden bestaat naast een jaarlijkse administratieve audit uit een nacontrole op ras-echtheid, raszuiverheid en opkomst/kiemkracht van geproduceerde en verhandelde zaden.

De monsters van de rassen van *Pelargonium*, *Phlox*, *Gazania* en *Coleus* waren afkomstig van negen bedrijven.

De Naktuinbouw-keurmeester heeft de resultaten van opgeplante partijen waarover opmerkingen zijn gemaakt met de bedrijven besproken.

Meer informatie is te verkrijgen bij Dick van Pouderoijen, manager Keuringen Bloemisterijgewassen, tel. (071) 332 61 67 of d.v.pouderoijen@naktuinbouw.nl

Kwaliteitskeuringen Freesia (kasteelt)	2007	2008	2009	2010
Aantal bedrijven	89	72	55	48
Totaal gekeurd	193,7 ha.	165,1 ha.	164,2 ha.	162,8 ha.
Afbroei eigen bedrijf	17,4 ha.	9,8 ha.	17,6 ha.	10,5 ha.
Afgekeurd voor verhandeling	5,9 ha.	5,1 ha.	8,4 ha.	8,6 ha.

Kwaliteitskeuringen Freesia (buitenteelt)	2007	2008	2009	2010
Aantal bedrijven	8	8	7	7
Totaal gekeurd	58 ha.	54,5 ha.	64,3 ha.	67,6 ha.
Afgekeurd voor verhandeling	7.000 m ²	6.200 m ²	5.200 m ²	3.500 m ²

Select Plant Freesia	2007	2008	2009	2010
Aantal deelnemers	74	51	37	32
Keuring met Partijrapport	55,7 ha.	48,2 ha.	36,3 ha.	24,5 ha.
Afgegeven Partijrapporten	787	665	518	354
Afgegeven certificaten	102	108	57	6

Kwaliteitskeuringen Nerine	2007	2008	2009	2010
Geregistreerde bedrijven	21	19	15	11
Totaal gekeurd *)	11,7 ha.	11,2 ha.	13,2 ha.	13,2 ha.
Afgekeurd voor verhandeling	0 m ²	2.990 m ²	11.000 m ²	115 m ²

*) Areaal wordt gedeeltelijk meegenomen in de keuring van vaste planten

“Wereldwijd blijft Nederland een grote rol spelen in de rozenteelt”

De drie sectoren bloemisterij-, boomkwekerij- en groentegewassen worden binnen Naktuinbouw aangestuurd via de sectorbesturen.

Cees Hageman, area manager bij De Ruiter Innovations, vertegenwoordigt in de sector bloemisterijgewassen vanuit Plantum NL de groep kasrozen.

Wat betekenen de keuringen voor het rozenvak?

“Sinds de start van de keuringen in 1992 is de kwaliteit van plantmateriaal met rasse schreden verbeterd. In het begin was er weerstand vanuit de sector tegen de door de EU en het ministerie verplichte keuringen op onder andere het gewas roos. De noodzaak was er, maar niet zichtbaar. Het onderscheid tussen goed en slecht materiaal maakt tegenwoordig een verschil tussen leven en dood. De fyto-sanitaire import- en exportinspecties zijn er door het ministerie doorgedrukt en de kosten zijn volledig bij het bedrijfsleven neergelegd. De achterban is niet tevreden over het feit dat het ministerie destijds onduidelijk is geweest over de kosten van deze inspecties. Naktuinbouw staat hier echter buiten.”

Wat waren de gevolgen van de recessie en welke ontwikkelingen ziet u voor de rozenteelt?

“De rozenteelt heeft veel last gehad van de recessie, bovenop de marktverzadiging. Het resultaat is een afname van 60% van het areaal snijrozen in Nederland. Een andere tendens is dat de levenscyclus van het gewas langer wordt; een gewas gaat nu zo'n vier à vijf jaar mee, en er lijkt een trend naar zeven jaar en langer. Dit heeft consequenties voor de royalty's die aan veredelaars wordt betaald. Er is ook geen plaats meer voor raskeuze op basis van emotie, maar zolang er marktconform en zakelijk wordt gedacht is rozenteelt in Nederland zeker nog haalbaar. Wereldwijd blijft Nederland wel een grote rol spelen in de veredeling van rozen.”

Welke gedachten heeft u over kwaliteitsverbetering van rozenteelt?

“In het rozenvak is er geen grote druk te innoveren, het is een traditioneel vak en roos is van oudsher een sterk gewas. Wel is er in de loop der jaren veel veranderd: van volle grond naar substraat, de komst van assimilatiebelichting en de veredeling van grote knoppen. Hoe verder de productie naar het zuiden (bijvoorbeeld Kenia) wordt ver-

plaatst, hoe meer bedreigingen er zijn; denk aan *Agrobacterium tumefaciens*. In samenwerking met Naktuinbouw worden hier toetsmethodes en resistenties voor gezocht. Een andere zorg is wolluis en schildluis. Het is te vroeg voor de noodklok, maar dat zijn plagen om in de gaten te houden. De ontwikkeling van kwaliteitskeuringen in het buitenland vind ik prachtig. Temeer omdat het materiaal ook weer naar Nederland komt. Het is uniek dat een Naktuinbouw-keurmeester drie keer per jaar Kenia bezoekt om keuringen te verrichten conform de daarvoor gestelde keuringseisen. Naktuinbouw en het bedrijfsleven kunnen deze keuringen verder ontwikkelen. Het Sectorbestuur pleit er bij het bestuur voor om eenduidige richtlijnen voor de keuring van rozen en andere gewassen in alle EU-lidstaten te realiseren. De keuringen in

Nederland zijn transparant, bij keuringen in het buitenland zetten vermeerderaars/veredelaars vaak vraagtekens.”

Hoe kijkt u tegen de doorlopende kostendiscussies aan?

“We moeten scherp blijven; zowel in het bedrijfsleven waar de kosten worden gemaakt als ook bij Naktuinbouw. Als Sectorbestuur hebben we goed inzicht in de uitgaven van Naktuinbouw. De constructie van Naktuinbouw, onafhankelijk maar in nauw overleg met het bedrijfsleven, is goed; er heerst een gezonde mentaliteit. Dit is een groot goed in Nederland.”

Wat is uw voorspelling voor de sector en Naktuinbouw over vijf jaar?

“Ik voorzie verschraving van het assortiment in Nederland. De rozenteelt als wereldwijde teelt neemt vooral toe. Een standaardisatie van keuringen in Europa juich ik toe, met Nederland in de leidende rol en de werkwijze van Naktuinbouw als blauwdruk. Het kostenmaker / kostendrager-principe voor tarieven zou in alle EU-landen moeten worden gehanteerd. Dit is een goed en eerlijk uitgangspunt dat wordt gedragen door het bestuur. Naktuinbouw blijft een leidende rol in expertise op identiteit en gezondheid vervullen. Verbeterpunten heb ik niet, er mag ook wel eens gezegd worden dat het goed gaat!”

Nicolumn

Op de kaart zetten

Bernard Wientjes zei het onlangs zo: “In het buitenland kent iedereen het belang van de agrarische sector in Nederland. Met name de tuinbouw staat er goed op. Maar hier, in Nederland, moet je het uitleggen”. Dit geluid is niet uniek. Je hoort het vaker van landgenoten die lang buiten de grenzen verbleven.

Er is echter ook een andere kant. Het nieuwe ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) benoemde zeven topgebieden, waaronder tuinbouw en uitgangsmateriaal. In de typering die de bewindslieden hanteren in de brief aan de Kamer spreken ze bij landbouw over ‘de gouden driehoek’, daarmee doelend op de intensieve samenwerking van overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Blijkbaar een eye-opener voor de bloedgroep EZ in EL&I, maar voor land- en tuinbouw is dit geen nieuws. De sector uitgangsmateriaal is zeer vertrouwd met de samenwerking in de gouden driehoek en kan die goed vergelijken met hoe het bij teeltmateriaal op belangrijke dossiers in andere landen van de EU toe gaat; stukken minder. Nederland is bij EU-dossiers uitstekend in staat alle relevante partijen te betrekken en daarmee samen te werken. Anderzijds: het moet ook wel, zoals ik schreef in een eerdere column ‘Waar een klein land groot in moet zijn’ (Naktuinbouwnieuws 43). Ook op regionaal niveau is er een kanteling gaande. Naktuinbouw par-

ticipeert vanuit Roelofarendsveen zowel in de Greenport Aalsmeer als in een economische versterking van de regio Groot-Amsterdam waar vanuit Amsterdam, de Flower Valley (Aalsmeer) en Seed Valley in meegenomen worden. Waar Wageningen en het bedrijfsleven een natuurlijke verbinding met elkaar hebben is dat met de twee Amsterdamse universiteiten niet het geval. Dat moet veranderen aldus burgemeester Van der Laan. Maar dat vond ook burgemeester Annemarie Jorritsma vanuit Almere op de startconferentie begin februari, waarmee twee polen in de politiek het hartgrondig eens bleken. Ik ben er zeker van dat Greenport Aalsmeer en Seed Valley van het openen van de gordijnen van de Universiteit van Amsterdam kunnen profiteren. 5 april jongstleden was het nog een jaar te gaan voordat de Floriade Regio Venlo 2012 haar deuren in Limburg opent voor een miljoenenpubliek uit binnen- en buitenland. Met de wereldtuinbouwtentoonstelling zal de tuinbouw zich wederom op de kaart zetten. Het inzetten op waar de tuinbouw goed op de kaart staat: de topgebieden van het ministerie van EL&I, de activiteiten in Groot Amsterdam en de Floriade in 2012 zal de sector uitgangsmateriaal geen windeieren leggen.

Nico Koomen

Nieuw team Fyto-sanitaire zendingsinspecties

De afdeling Keuringen kent per 1 april een nieuw team,

team Fyto-sanitaire zendingsinspecties. Het team

voert alle taken rond import- en exportinspecties uit.

Fyto-sanitaire zendingsinspecties waren sinds september 2007 verdeeld over de drie Keuringsteams Bloemisterijgewassen, Boomkwekerijgewassen en Groentegewassen. Door het instellen van één team wordt de planning van import- en exportinspecties centraal geregeld. Verder zorgt het team onder andere voor het waarmerken van certificaten en het beantwoorden van vragen over CLIENT Export. Het nieuwe team wordt aangestuurd door Edwin Egthuijsen, voorheen medewerker Fyto-sanitaire- en Kwaliteitsaangelegenheden.

Meer weten?

Neem voor vragen over fyto-sanitaire zendingsinspecties contact op met Edwin Egthuijsen, tel. (071) 332 61 68, of e.egthuijsen@naktuinbouw.nl

4e Internationale Workshop Fytopathologie

Op 31 januari vond de vierde internationale workshop fytopathologie plaats over uniforme karakterisering van resistentie in groentegewassen. De workshop werd georganiseerd door de isolatenwerkgroep van Plantum NL en vond plaats bij Naktuinbouw.

De deelnemers van de workshop bespraken welke thema's er spelen op het gebied van fytopathologie, waaronder thema's die door de deelnemende organisaties worden opgepakt, daar waar de overheid geen praktijkgericht onderzoek meer doet. Tijdens deze workshop kwamen de volgende thema's aan bod:

Nomenclatuur van plantenziekten

Kees van Ettekovén (Naktuinbouw) was dagvoorzitter en gaf een uiteenzetting over de ISF (International Seed Federation) werkgroep die zich bezighoudt met de nomenclatuur van plantenziekten die van belang zijn in de zaadsector.

Intermediaire resistentie

Europese zaadbedrijven werken samen in de European Seed Association (ESA) om niveau van resistenties te classificeren door middel van voorbeeldrassen en om afspraken te maken over de marketingcommunicatie.

Valse meeldauw in spinazie

Nieuwe fysio's steken in steeds sneller tempo de kop op, waarbij het voorbeeld van valse meeldauw in spinazie is genoemd door Jim Corell (Universiteit van Arkansas). Intensief overleg is nodig tussen zaadbedrijven met een belang in spinazie (zie pag. 7) en groepen als de American Phytopathological Society (APS). Sinds kort zijn dezelfde 'host differentials' van spinazie verkrijgbaar in Europa (bij Naktuinbouw) en in Amerika (bij GRIN).

Karakterisatie van knolvoetresistentie

Een actueel probleem bij rassenregistratie is vrijwel zeker opgelost door gezamenlijk onderzoek naar reactiepatronen van type-isolaten op een set van nieuwe differentiële koolrassen. Dit onderzoek staat in nauw verband met academisch onderzoek naar knolvoet en vult het gat op dat is ontstaan doordat de overheid zich grotendeels heeft teruggetrokken uit het praktijkgerichte onderzoek.

Isolatencollectie (NL)

Naktuinbouw houdt een isolatencollectie in stand voor een groep groentezaadbedrijven, verenigd in een werkgroep van Plantum NL. Deze groep heeft haar nut beproefd voor de standaardisering van resistentietoetsen. De betrokkenheid van Naktuinbouw is cruciaal om de gemeenschappelijkheid te waarborgen. Het initiatief wordt de komende jaren voortgezet en waar nodig uitgebouwd.

Isolatencollectie (Fr)

In Frankrijk zorgt een samenwerkingsverband van bedrijven en instellingen (MATREF) voor technische ondersteuning en voor harmonisatie tussen verschillende toetscentra. Naast type-isolaten worden ook referentierassen in stand gehouden. GEVES ziet mogelijkheden tot samenwerking voor een gezamenlijke EU-database voor isolaten en referentierassen. Ook kan

worden samengewerkt door een verdeling van het toetswerk dat in het verlengde ligt van de regelgeving.

Nieuwe werkgroep

Binnen Plantum NL gaat een nieuwe werkgroep zich bezighouden met onderzoek van nieuwe problemen die opduiken in de markt voor resistente rassen. Voorbeelden zijn de perikelen rond knolvoet, Nasonovia, en TSWV. De nieuwe werkgroep

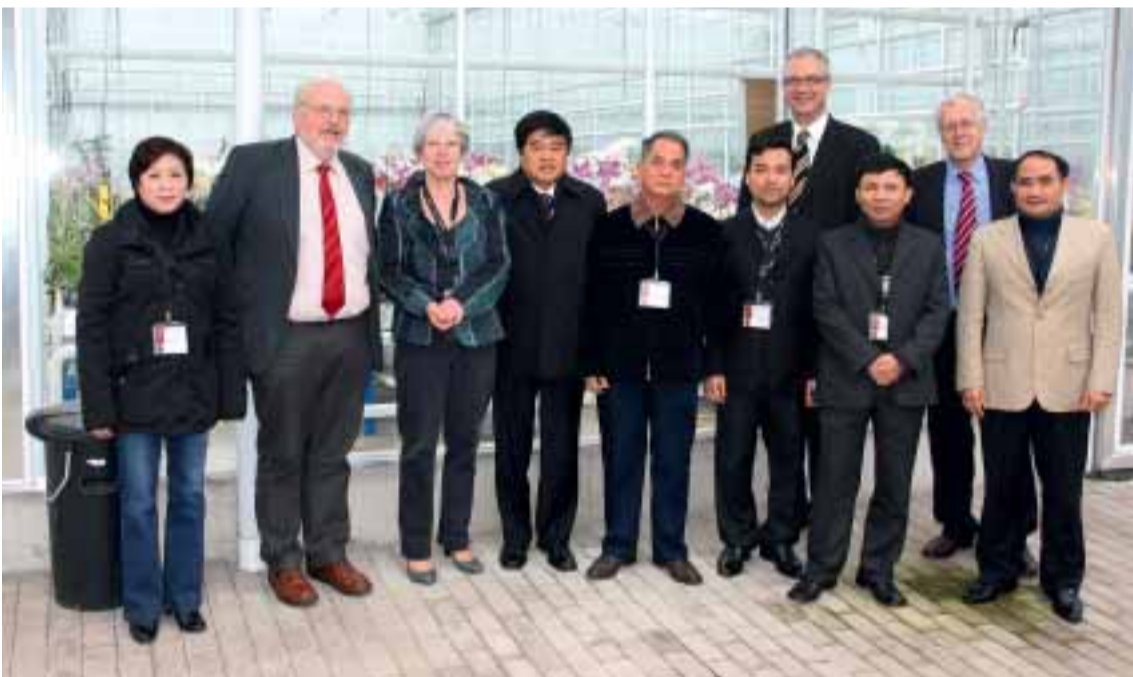
hoopt in de toekomst sneller te kunnen reageren op dergelijke problemen.

Meer weten?

De presentaties van de deelnemers zijn te vinden op www.naktuinbouw.nl/nieuws/internationale-workshop. Meer informatie is te verkrijgen bij Diederik Smilde, (specialist resistentieonderzoek, team DUS Groentegewassen), tel. (071) 332 62 13, of email: d.smilde@naktuinbouw.nl

Uitwisseling DUS-rapporten met Vietnam

Begin maart tekenden de Nederlandse en Vietnamese overheid tijdens een bezoek aan Naktuinbouw een overeenkomst voor de onderlinge uitwisseling van DUS-rapporten voor kwekersrecht of registratie.

In het kader van het project 'Strengthening the PVP system in Vietnam', bracht in de eerste week van maart een Vietnamese delegatie een bezoek aan Nederland. Het project wordt uitgevoerd door Naktuinbouw in samenwerking met het Vietnamese kwekersrechtbureau en gefinancierd door EVD International van het ministerie van EL&I.

Bezoek

Het doel van het bezoek was het hogere kader van de Vietnamese overheid te laten zien wat het effect van een goed kwekersrechtstelsel is op de ontwikkeling van de zaaizaad- en plantgoedindustrie. Bezoeken aan en

presentaties door Naktuinbouw, Raad voor plantenrassen, NAK, Plantum NL, drie kwekers (Dekker Chrysanten, Meijer Potatoes en Rijk Zwaan), de Bloemenveiling Aalsmeer en het ministerie van EL&I onderstreepten de invloed van kwekersrecht op de Nederlandse industrie van plantaardig teeltmateriaal.

Overeenkomst

Tijdens het bezoek is een overeenkomst (Administrative Agreement) getekend tussen Nederland en Vietnam door respectievelijk de voorzitter van de Raad voor plantenrassen, mevrouw Dr. L. van Vloten-Doting en de directeur van het Department of Crop Production van het Ministry of

Agriculture en Rural development, Dr. Nguyen Tri Ngoc. In deze overeenkomst is vastgelegd dat Nederland en Vietnam DUS-rapporten (voor kwekersrecht of voor registratie) uitwisselen tegen betaling van het in de UPOV afgesproken bedrag van Sfr 350 (€240) indien één van de landen daartoe een verzoek indient bij de ander.

Voordelen

DUS-rapporten van rassen waarvoor op basis van het DUS-onderzoek, zoals in Nederland uitgevoerd, kwekersrecht is verleend of zijn geregistreerd, worden door Vietnam voor het vastgestelde bedrag overgenomen. Op grond hiervan kan Vietnam

(aangesloten bij UPOV 1991) kwekersrecht verlenen en omgekeerd kan hetzelfde worden gedaan. Deze overeenkomst draagt bij tot efficiency van het Vietnamese systeem: het DUS-onderzoek van het in Nederland onderzochte ras wordt in Vietnam niet meer overgedaan. Tevens hoeven Nederlandse kwekers het ras in Vietnam niet opnieuw te laten onderzoeken.

Meer weten?

Neem voor meer informatie contact op met Peter Lentjes, coördinator internationale projecten, tel. (071) 332 61 36 of email: p.lentjes@naktuinbouw.nl

Nieuw: Rasbeschrijvingen en kalibratieboeken

Op www.naktuinbouw.nl zijn rasbeschrijvingen gepubliceerd van de in 2010 in Nederland toegelaten rassen, en rassen waarvoor Nederlands kwekersrecht is verleend. Ook kunnen kalibratieboeken via de website besteld worden.

De rasbeschrijvingen zijn onderverdeeld in de sectoren groente, landbouw en sier- en boomkwekerij en zijn te raadplegen via www.naktuinbouw.nl/artikel/rasbeschrijvingen. Maandelijks worden nieuwe rasbeschrijvingen toegevoegd en oudere worden op verzoek op de website geplaatst.

Kalibratieboeken

Voor de uitvoering van het DUS-onderzoek gebruikt Naktuinbouw kalibratieboeken. Per kenmerk, gebaseerd op UPOV-richtlijnen/CPVO-protocollen, is er een uitleg met tekeningen en foto's. Deze boeken stelt Naktuinbouw beschikbaar voor geïnteresseerden en gelden als leidraad bij het invullen van aanvraagformulieren, bij het maken van rasbeschrijvingen en om beschrijvingen beter te begrijpen. De

boeken kosten €60,- (excl. btw) per stuk voor een gedrukt exemplaar, een digitaal exemplaar kost €300,- (inclusief een gedrukt exemplaar / excl. btw). Op www.naktuinbouw.nl/onderwerp/kalibratieboeken staat een

overzicht van de beschikbare boeken in het Nederlands of Engels en zijn enkele voorbeeldpagina's te raadplegen. Bestellen van kalibratieboeken kan via kalibratieboek@naktuinbouw.nl

Nieuw fysio van valse meeldauw in spinazie benoemd

De internationale werkgroep *Peronospora farinosa* (IWGP) heeft een nieuw fysio van valse meeldauw in spinazie gekarakteriseerd op een set van differentiële rassen en benoemd als fysio Pfs: 12. Dit fysio is een bedreiging voor de spinazieteelt.

Nieuwe bedreiging

In mei 2009 is in Salinas Valley in Californië voor het eerst een nieuw fysio van valse meeldauw gevonden. Dit fysio breekt de resistentie van verschillende belangrijke resistente spinazierassen en is in 2010 op steeds meer plekken gevonden. Fysio Pfs: 12 is een nieuwe bedreiging vanwege de bijzonder goede aanpassing aan fysio Pfs: 1-11 resistente rassen, die de laatste jaren op grote schaal zijn geteeld. Fysio Pfs: 12 onderscheidt zich van fysio Pfs: 11 door virulentie op de differentiële rassen

Campania en Boeing. Het nieuwe fysio is nog niet in Nederland aangetroffen.

Niet onverwacht

De opkomst van Pfs: 12 is niet helemaal onverwacht volgens de werkgroep. De afgelopen jaren breken vaker resistenties door (Pfs: 5 in 1996, Pfs: 6 in 1998, Pfs: 7 in 1999, en Pfs: 8 en 10 in 2004, en Pfs: 11 in 2009). De oorzaak hiervoor is mogelijk de intensieve (jaarrond)teelt in spinazie en de beperkte mogelijkheden tot spuiten. Als gevolg van de opkomst van fysio Pfs: 12

zullen Pfs: 1-12 resistente spinazierassen sterk in de belangstelling komen te staan van zowel telers als veredelaars.

De werkgroep IWGP

De Plantum NL-werkgroep IWGP is opgezet door Naktuinbouw en bedrijven met handelsbelangen in spinaziezaad. De werkgroep wordt ondersteund door onderzoekscentra uit de Verenigde Staten, waaronder de Universiteit van Arkansas en de Coöperatieve Voorlichting van de Universiteit van California. Het doel van de werkgroep is om nieuwe fysio's van valse meeldauw te inventariseren en indien nodig te benoemen. Dit bevordert de communicatie tussen zaadbedrijven en telers over resistentiebreekende fysio's. Dit zijn fysio's die sterk genoeg blijken om gedurende opeenvolgende jaren in een groot gebied te kunnen overleven en aanzienlijke economische schade kunnen opleveren.

De IWGP houdt bij of er nieuwe fysio's zijn ontstaan door verdachte isolaten te toetsen op een gemeenschappelijke set van differentiële spinazierassen, die het relevante spectrum van resistenties vertegenwoordigen. Onderzoekers uit de hele wereld zijn welkom om zich aan te sluiten bij de werkgroep om de gemeenschappelijke differentiële set te gebruiken bij het toetsen van nieuwe isolaten.

Denk mee!

UPOV Technical Working Parties 2011

Naktuinbouw vraagt bedrijven mee te denken over de technische aspecten van kwekersrecht. De besproken voorstellen brengt Naktuinbouw in bij de UPOV.

Medewerkers van de afdeling Rassenonderzoek vertegenwoordigen Nederland in de technische bijeenkomsten van de UPOV (Internationale Unie ter bescherming van nieuwe plantenrassen).

Bijeenkomsten

Tijdens een Technical Working Party (TWP) worden de richtlijnen voor kwekersrechtonderzoek per

gewas vastgesteld. Naktuinbouw wil graag dat het bedrijfsleven meedenkt en benadert de bedrijven enkele weken voor de bijeenkomsten van TWV (Vegetables) in juli en van TWO (Ornamentals) in november. Daarnaast kunnen bedrijven aanvullingen en kritieken kwijt via de internationale zaadunie ISF en Ciopora.

Extractie en opslag DNA van rozen

Naktuinbouw is door CPVO gekozen voor de extractie en opslag van DNA-monsters van rozenrassen bij kwekersrechtonderzoek.

Eind 2010 is door het Community Plant Variety Office (CPVO) een aanbesteding uitgeschreven met het doel om bij de aanmelding van een ras voor kwekersrechtonderzoek DNA te extraheren en te bewaren. Het monster betreft dus het oorspronkelijke materiaal. Na beoordeling van de inzenders is Naktuinbouw gekozen dit belangrijke werk in opdracht van het CPVO voor de aanmelders van nieuwe rozenrassen uit te voeren.

Belang van opslag

Het opgeslagen DNA is en blijft het eigendom van de aanmelder. In recent uitgevoerde Variety Tracer-projecten, waarbij vermeende inbreuk op kwekersrecht is onderzocht met behulp van moleculaire DNA-technologieën, is het belang van het materiaal

gebleken. De beschikbaarheid van het materiaal dat oorspronkelijk is gebruikt in het kwekersrechtonderzoek kan van doorslaggevende betekenis zijn in een dergelijk onderzoek. Met het extraheren van het DNA uit dat materiaal en de opslag daarvan, zijn de kwekersrechthouders voor het gewas roos voortaan goed op dergelijke inbreukonderzoeken voorbereid. Het DNA kan op aanvraag van de eigenaar uiteraard ook voor andere (identiteits)onderzoeken worden gebruikt.

Meer weten?

Neem voor meer informatie contact op met Hedwich Teunissen (onderzoeker, team R&D), tel. (071) 332 62 51, of h.teunissen@naktuinbouw.nl

Nieuw: Detectie van chrysantenbontviroïde

Naktuinbouw Laboratoria heeft een nieuwe toets ontwikkeld om chrysantendwerg-groeviroïde en chrysantenbontviroïde in één toets te detecteren.

Viroïden zijn 's werelds kleinste ziekteverwekkers en komen alleen voor in planten. In chrysant komen twee verschillende viroïden voor: chrysantendwerggroeviroïde (*Chrysanthemum stunt viroid*, CSVd) en chrysantenbontviroïde (*Chrysanthemum chlorotic mottle viroid*, CChMVd).

Symptomen
CSVd is een quarantaine-organisme in chrysant waarover meer bekend is dan over CChMVd. Planten geïnfecteerd met CChMVd vertonen soms chlorotische bladeren en/of dwerggroei van blad, bloemen en soms van de hele plant. Symptomen kunnen verward worden met voedingsgebrek, of het kan symptomeloos

voorkomen. Tot voor kort is dit viroïde met name in de USA en Japan gemeld, maar inmiddels is het ook in Europees materiaal gevonden.

CChMVd
CChMVd behoort tot de viroïdenfamilie *Avsunviroidae* en wordt niet door de reeds bestaande moleculaire toetsen voor pospi-viroïden (*Pospiviroidae*) opgepikt. CChMVd komt verder in lage concentraties voor en wordt evenmin door een algemene R-PAGE (return-polyacrylamidegel-electroforese) gedetecteerd.

Omdat CChMVd in de praktijk ook vaak symptomeloos voorkomt of niet als zodanig wordt herkend, vormt het een sluimerend gevaar voor de chrysanten-

teelt: symptoomexpressie vindt met name bij hogere temperaturen plaats. CChMVd is net als andere viroïden mechanisch (met geïnfecteerd sap) overdraagbaar. Bij chrysantenteelt wordt bij gebruik van vegetatief vermeerderde stek de kans op mechanische overdracht daardoor alleen maar groter. Nederlandse chrysantenvermeerderingsbedrijven bevinden zich in vele windstreken op de wereld waar kans op besmetting met CChMVd aanwezig is.

Detectie
Het Productschap Tuinbouw financierde een consultancy-project om de mogelijkheden te bekijken om CChMVd met behulp van PCR aan te tonen. Dit project is succesvol afgerond. Naktuin-

bouw ontwikkelde vervolgens de toets verder tot een real-time RT-PCR en combineerde detectie van beide chrysantenviroïdes, waardoor binnen één toetsing beide viroïdes (CSVd én CChMVd) kunnen worden gedetecteerd. Verder is de extractie uit blad-materiaal geautomatiseerd. De nieuwe toets detecteert de verschillende stammen van CChMVd en is zeer gevoelig, specifiek en snel. De toets vormt een waardevolle aanvulling voor screening van teeltmateriaal van chrysant.

Meer weten?
Neem voor meer informatie contact op met Ellis Meekes (senior onderzoeker, team R&D), tel. (071) 332 62 36, of e.meekes@naktuinbouw.nl

Naktuinbouw Diagnostiek

Het team Diagnostiek van Naktuinbouw Laboratoria stelt jaarlijks diagnoses aan problemen in 300 gewassen voor 175 klanten uit binnen- en buitenland.

Daarin worden circa 200 verschillende ziekten en plagen vastgesteld. Bijna een kwart van de diagnoses betreffen echter geen primaire plantenziekten, maar teeltproblemen.

Het team Diagnostiek bestaat zeven jaar en is met betrekking tot plantenziekten uitgegroeid tot een belangrijk 'oog en oor' voor de Nederlandse tuinbouw. Het vormt ook een belangrijke ondersteuning voor de nVWA om een goed beeld te houden van ziektenproblemen in de tuinbouw.

Alert op afwijkingen
Bij Diagnostiek gaat het vaak om algemeen voorkomende ziekten in een andere hoedanigheid. Die kunnen door bijvoorbeeld gewijzigde teeltomstandigheden plotseling veranderen en belangrijk worden. Soms veranderen symptomen van ziekten door de komst van andere lijnen of stammen. Een voorbeeld hiervan is *Xanthomonas hortorum* pv. *pelargonii* in *Pelargonium*. Vermeerderders en telers werden hierdoor in 2010 verrast. Samen met het team R&D van Naktuinbouw Laboratoria zijn de onbekende symptomen snel in kaart gebracht en kunnen nu maatregelen worden genomen.

Kennis in collecties
De kennis over ziekten & plagen, en isolaten, wordt opgeslagen en anoniem, zonder bedrijfsinformatie gedeeld met het team R&D, de teams van de afdeling Keuringen, en met wetenschappers. De isolatencollecties van team Diagnostiek van *Clavibacter michiganensis* pv. *michiganensis*, *Xanthomonas hortorum* pv. *pelargonii*, *Xanthomonas axonopodis* pv. *pruni* en *Xanthomonas axonopodis* pv. *poinsetticola* vormen een belangrijke basis voor het wetenschappelijk onderzoek. De onderzoeken richten zich vooral op toetsontwikkeling en identificatie met behulp van de DNA-techniek AFLP®.

Q-ziekten
Voor Naktuinbouw Keuringen onderzoekt het team Diagnostiek monsters waarin een quarantaine-organisme wordt vermoed. Door deze te onderzoeken kan snel duidelijk worden of en, zo ja, om welk organisme het gaat. Als blijkt dat er geen sprake van een quarantaine-organisme is, worden voorlopige keuringsmaatregelen snel ingetrokken.

Meer weten?
Neem voor meer informatie contact op met manager team Diagnostiek, Jan Westerhof, tel. (071) 332 62 55, of email: diagnostiek@naktuinbouw.nl

Cursus zadendeterminatie

Medewerkers van het team Zaadanalyse & Nematoden van Naktuinbouw Laboratoria volgen met medewerkers van de NAK (Landbouw) en de zaadbedrijven Monsanto, Enza, Bejo, Innoseeds, Rijk Zwaan, Nickerson Zwaan en Nunhems een cursus zadendeterminatie.

Twee van de vier bijeenkomsten vinden plaats bij Naktuinbouw. Het doel van de cursus is het leren determineren van zaden en vruchten, toegespitst op het herkennen van contaminaties in handelszaad. Er zijn 693 taxa (groepen organismen) verdeeld over 105 plantenfamilies waarvan de zaden herkend moeten worden. In vier modules worden de 14 belangrijkste families, die tweederde van het totaal vertegenwoordigen, behandeld. De cursus wordt gegeven door prof. dr. R.T.J. Cappers en dr. ir. R.M. Bekker van de Rijksuniversiteit Groningen.

Inhoud cursus
Elke module behandelt een groep families die zich op basis van speciale morfologische kenmerken laat karakteriseren. Onderwerpen die aan bod komen zijn naamgeving van planten, onderscheid tussen diaspore, vrucht en zaad; indeling in vruchttypen, morfologie en anatomie

van het zaad, zaaddimorfie en extra variabelen: onrijpheid en fragmentatie. Tijdens practica wordt geoefend in het determineren met zaadmengsels waarin deze taxa vertegenwoordigd zijn.

Digitale zadenatlas
Tijdens de cursus leren de deelnemers gebruikmaken van de digitale zadenatlas. Deze atlas is samengesteld door prof. Dr. R.T.J. Cappers en is een uitgave van Rijksuniversiteit Groningen. De atlas is uitgegeven als combinatie van boek en website en vertegenwoordigt 1828 taxa. Met de opgedane kennis en de digitale zadenatlas kunnen de laboranten een groter assortiment zaden en vruchten determineren gedurende hun dagelijkse werk.

Meer weten?
Meer informatie over de zadenatlas is te vinden op website: www.plantenatlas.eu

Maak kennis met deelnemers en hun systemen

Van 20 juni tot en met 1 juli 2011 vindt de Plant Variety Protection (PVP) Course plaats. Geïnteresseerden kunnen kennismaken met de deelnemers tijdens een speciaal daarvoor georganiseerde middag op maandag 27 juni.

De PVP Course is voor deelnemers uit landen waar een kwekersrecht-systeem wordt opgezet of net is geïmplementeerd. De deelnemers zijn werkzaam in een functie die betrekking heeft op het kwekersrecht-systeem of krijgen dergelijke werkzaamheden in de toekomst.

Programma

Het programma behandelt onder meer de juridische en technische aspecten van het kwekersrecht-systeem en laat met praktische oefeningen zien wat DUS-testing inhoudt. Gastsprekers van Naktuinbouw, Plantum NL, UPOV en CPVO geven lezingen over allerlei facetten van het kwekers-

rechtsonderzoek. Daarnaast staan er excursies naar de NAK en Bloemenveiling Floraholland Aalsmeer en een bedrijfsbezoek op het programma. De PVP Course wordt dit jaar voor de veertiende keer georganiseerd.

Postersessie bijwonen

Op maandag 27 juni van 14.00 uur tot 17.00 uur presenteren de deelnemers de opzet van het kwekersrecht-systeem in hun eigen land. Dit doen zij aan de hand van diverse posters

waarop het systeem visueel is gemaakt. Geïnteresseerden kunnen deze zogenoemde postersessie kosteloos bijwonen. Na afloop kunnen deelnemers en bezoekers met elkaar kennismaken onder het genot van een hapje en drankje. De postersessie vindt plaats in het Hof van Wageningen, Lawickse Allee 9 in Wageningen.

Meer weten?

Neem voor meer informatie over de PVP Course en/of bijwonen van de postersessie contact op met Naktuinbouw Opleidingen, tel. (071) 332 61 65 of email: opleidingen@naktuinbouw.nl

NIEUW!

ESF Subsidie Colland voor Naktuinbouw Opleidingen

Naast de gewone Collandsubsidie kan nu ook een extra ESF-subsidie worden aangevraagd voor Naktuinbouw Opleidingen. ESF staat voor Europees Sociaal Fonds.

Dankzij ESF kunnen werkgevers in de sectoren Hoveniers- en Groen-voorziening, Loonwerk en Glastuinbouw (vanaf 2011 inclusief de sector Open Teelten) tot maximaal 40% subsidie krijgen voor de cursuskosten. Veel van de workshops en opleidingen van Naktuinbouw zijn in het opleidingsaanbod van de ESF-webportal opgenomen. Het project loopt nog tot juli 2011. Er is wel een vervolgpriject ingediend bij het Europees Sociaal Fonds, maar het is tot op heden nog niet bekend of deze aanvraag gehonoreerd wordt.

Aanmelden

U kunt zich met ESF-subsidie nog aanmelden voor de reguliere workshop Spoor van het zaad. Deze workshop staat gepland op 6 juni 2011. Ook incompany workshops Bemonstering van zaden of Bedrijfshygiëne komen voor ESF-subsidie in aanmerking.

Meer weten?

Kijk voor meer informatie op www.colland-esf.nl of neem contact op met Esther Verdegaal, opleidingsfunctionaris, tel. (071) 332 61 65, of email e.verdegaal@naktuinbouw.nl

Cursisten van 'Spoor van het zaad' leren met behulp van een kwartetspel welke spelers er zijn in de sector

Opfriscursus

Bemonstering van Zaden

Bemonstering van Zaden is één van de langstlopende opleidingen van Naktuinbouw. Als vervolg hierop ontwikkelde Naktuinbouw in samenwerking met Rijk Zwaan een in company opfriscursus.

In deze opfriscursus wordt op het bedrijf in één dagdeel de theorie van het bemonsteren kort besproken en gaat men aan de slag met praktische, op het bedrijf toegespitste, voorbeelden en opdrachten. Deze opfriscursus is dan ook bedoeld voor medewerkers die betrokken

zijn bij, of zelf monsters nemen van zaad.

Praktijk en beetje theorie

De opfriscursus begint met een korte uitleg over het belang van het goed nemen van een monster en de daarbij behorende risico's en consequenties.

Vervolgens wordt uitleg gegeven over het bemonsteringsproces, en het belang voor de NAL-erkenning wordt aangestipt. Na het bespreken van de theoretische kant worden verschillende praktijkopdrachten behandeld. Ook het beoordelen van het bemonsteren door collega's wordt onder de aandacht gebracht. De opfriscursus wordt afgesloten met een deelnamebewijs.

Op het bedrijf afgestemd

De opfriscursus wordt op dit moment alleen in company aangeboden. Op deze manier kunnen de praktijkopdrachten toegespitst worden op het bedrijf om de opgedane kennis in de eigen werksituatie toe te passen.

Naktuinbouw opleidingen 2011

Opleiding / Workshop	Kosten (excl. btw)	Dagdelen	Data	Inschrijven tot
Sortimentskennis	€ 455,-	3	19 mei, 16 juni en 16 dec.	1)
Ken je bedrijfstak 'Spoor van het zaad'	€ 405,-	2	6 juni	16 mei
Plant Variety Protection Course	€ 2.730,-	20	20 juni t/m 1 juli	13 mei
Opleiding Bedrijfshygiëne in siergewassen	€ 1.320,-	6	13, 20 en 27 september	29 juli
Zaadanalyse & Gezondheidsonderzoek	€ 3.300,-	22	Start 20 september	9 augustus
Plantspecifieke real-time PCR-technieken	€ 1.760,- / € 1.675,- 2)	4	10 en 11 oktober	22 augustus
Ken je bedrijfstak 'Goede sier maken'	€ 405,-	2	16 november	5 oktober

1) De uiterste inschrijffdatum is verlopen maar er zijn nog plaatsen beschikbaar.

2) Met vroegboekorting tot 22 juli.

Meer weten over opleidingen of workshops?

Meer informatie over opleidingen, workshops, kosten, data en inschrijfformulieren vindt u op www.naktuinbouw.nl/service/opleidingen of neem contact op met Naktuinbouw Opleidingen, tel. (071) 332 61 65, of email: opleidingen@naktuinbouw.nl

MijnNaktuinbouw komt eraan!

Het moment waarop 'MijnNaktuinbouw' live gaat, is in zicht. Eind 2010 startte Naktuinbouw het project 'Interactiviteit' om gegevens digitaal uit te wisselen met bedrijven.

Bedrijven kunnen nog voor de zomer inloggen via de website waar op eenvoudige wijze zaken worden geregeld. Als eerste kunnen geregistreerde bedrijven teelt-aangiften voor Keuringen doen, daarna volgen het aanvragen en inzien van laboratoriumonderzoek-

ken en het inzien van kwekers-recht- en toelatingsonderzoeken. Toekomstige gebruikers worden betrokken om een zo goed mogelijke aansluiting te hebben bij de wensen. Bedrijven die geïnteresseerd zijn en mee willen denken over 'MijnNaktuinbouw' kunnen contact opnemen.

Meer weten?
Neem voor meer informatie (of aanmelden om mee te denken) contact op met:
Keuringen (071) 332 61 32
Rassenonderzoek (071) 332 61 24
Laboratoria (071) 332 62 16

Klachten?

Naktuinbouw beschikt over een klachtenprocedure welke wordt toegelicht op: www.naktuinbouw.nl (Servicecentrum). Ook is hierover een folder verschenen die u kunt downloaden of opvragen bij de klachtencoördinator. Deze is te bereiken via tel. (071) 332 62 22 of email: klachten@naktuinbouw.nl
Het Stichtingsbestuur van Naktuinbouw kunt u bereiken via email: bestuur@naktuinbouw.nl

Vacatures

Keurmeester Groentegewassen

De (jr.) keurmeester voert kwaliteitstoezicht en fytosanitaire inspecties uit met betrekking tot teelmateriaal. De keurmeester beschikt over MBO-werk- en denkniveau met 3-4 jaar praktische ervaring in de teelt van groentegewassen. Het werkgebied is Limburg.

Medewerker Toetscentrum Horst

De medewerker verzorgt proeven en doet plantverzorging in boomkwekerijgewassen en aardbeiplanten. U ondersteunt objectleiders, hebt een vakgerichte tuinbouwopleiding en bezit spuitlicentie I.

Meer weten?

Bekijk de volledige omschrijvingen op www.naktuinbouw.nl en solliciteer direct. Voor meer informatie of open sollicitaties neemt u contact op met team P&O, email: p.en.o@naktuinbouw.nl

Boktor in Boskoop

(Vervolg van de voorpagina)

De eerste ronde is gestart op 11 april, de tweede ronde volgt in november/december. Bedrijven dienen zich hiervoor vooraf aan te melden via een aanvraagformulier. Deze is aan de betrokken bedrijven verzonden en is te vinden op www.naktuinbouw.nl

plantenpaspoort én vanaf een geïnspecteerd bedrijf.

Samenwerking

Naktuinbouw hoopt dat er vanuit het bedrijfsleven weer net zoveel positieve medewerking wordt verleend als in 2010, zodat de inspecties ook nu weer efficiënt kunnen worden uitgevoerd.

Plantenpaspoort

Vorig jaar is er een plantenpaspoortplicht ingevoerd voor de zeventien waardplanten (zie kader op pag.1). Dit houdt in dat waardplanten die in de zone geproduceerd zijn of de zone zijn ingebracht, deze de bufferzone alleen mogen verlaten met een geldig

Meer weten?

Neem voor meer informatie over de boktor-inspecties contact op met team Keuringen Boomkwekerijgewassen: tel. (0162) 51 14 00 of boomkwekerij@naktuinbouw.nl

Publicaties

Wetenschappelijke publicatie

- *Inter-laboratory evaluation of real-time PCR assays for the detection of Pospiviroids* (W. Monger, J. Tomlinson, M. Virscek Marn, V. Molinero-Demilly, X. Tassus, E. Meekes (Naktuinbouw), M. Toonen (Naktuinbouw), L. Papayiannis, Z. Perez-Egusquiza, N. Mehle, C. Jansen, L. Fink, S. Lykke Nielsen). Dit artikel is gepubliceerd in Journal of Virological Methods 169: 207-210 en beschrijft verschillende real-time RT-PCR's voor specifieke detectie van *Columnea latent viroid* (CLVd), *Citrus exocortis viroid* (CEVd) en *Tomato apical stunt viroid* (TASVd).

Jaarverslag 2010

In het Jaarverslag is een totaaloverzicht van de bestuurlijke aangelegenheden opgenomen. Per afdeling is er een overzicht van de belangrijkste operationele activiteiten. Aanvullend zijn de jaarcijfers en personele gegevens gepubliceerd.

Opvragen?

Geïnteresseerden kunnen het Jaarverslag opvragen of downloaden.

Eén of meer exemplaren van het Jaarverslag kunt u opvragen bij het team Communicatie, tel. (071) 332 62 70 of email: communicatie@naktuinbouw.nl
Het Jaarverslag is als PDF-document te vinden op de website www.naktuinbouw.nl (Servicecentrum/Informatiemateriaal).

Directie en management Samenstelling

Directie:
 Dr. J.B.M. Stabel van Walten (De rechts)
 Verantwoordelijk voor de afdelingen Keuringen en de ondersteunende teams Personeel & Organisatie en Keurtoetsing
 Dr. N.C.A. Nicol Koozen (De links)
 Verantwoordelijk voor de afdelingen Rassenonderzoek, Laboratoria en Financien & Medische en het team Communicatie & Opleidingen.

Afdelingen:
 Keuringen
 R.A.M. Hout Blijwijk, per 1 april 2010 (De links)
 Rassenonderzoek
 Ing. C. Kees van Erven (De links)
 Laboratoria
 Dr. M. Marcel Toonen, per 1 april 2010 (De rechts)
 Financien, Facilitaire zaken, Informatisering
 Hester de Groot, Hester de Groot, WBA (De rechts)

Ondersteunend:
 Communicatie & Opleidingen
 Ing. A.J. Krijger Elmer
 Personeel & Organisatie
 S. Rijk de Jong
 Keurtoetsing
 Hester de Groot Schot
 Fytosanitaire- & Kwaliteitsaangelegenheden
 Dr. P.M.H. Wouter Looijes

Naktuinbouw-bedrijfsteam fietst in 'Ride for the Roses'

Op 4 september wordt in de regio Aalsmeer/ Groene Hart voor de veertiende keer de 'Ride for the Roses' gereden. Naktuinbouw neemt deel met een bedrijfsteam.

Ride for the Roses is een fietstocht waar circa 6.000 deelnemers fietsen voor een goed doel. Via sponsoring wordt geld ingezameld voor KWF Kankerbestrijding. Dit jaar is het thema 'ondersteuning onderzoek naar effecten chemotherapie en bestraling'.

Bedrijfsteam

Nadat Naktuinbouw-medewerkers al eerder individueel deelnamen, wordt dit jaar met een bedrijfsteam gefietst in zowel de 100 km cycletour als de 50 km toertocht. Medewerkers zoeken

in hun persoonlijke omgeving sponsors, maar ook relaties van Naktuinbouw worden benaderd met de vraag of zij bereid zijn dit goede doel te steunen.

Sponsors
FloraHolland is hoofdsponsor van 'Ride for the Roses', maar ook andere bij de tuinbouwsector betrokken bedrijven voelen zich verbonden met dit doel. Vorig jaar werd in Venlo en omgeving meer dan 1 miljoen euro voor KWF bij elkaar gefietst.

Meer weten?

Interesse om dit goede doel te steunen? Neem contact op met Heleen Klerks, directiesecretaresse, h.klerks@naktuinbouw.nl
Meer informatie vindt u op www.ridefortheroses.nl

nak'tuinbouw agenda

13 mei	Bestuur
1 juli	Stichtingsbestuur
	Stichtingsbestuur
	Sectorbestuur
13 mei	Groentegewassen
17 mei	Boomkwekerijgewassen
19 mei	Bloemisterijgewassen

Als een geregistreerd bedrijf een onderwerp op de agenda wil plaatsen, dan kan men contact opnemen met: Naktuinbouw-bestuurssecretariaat, tel. (071) 332 61 61